

Цікава професія – 13%

Настоювали батьки – 14%

Покликання – 16%

Легко буде знайти місце роботи – 12%

Отже, у школярів переважають поверхневі мотиви вибору майбутньої професії.

Рівень розвитку моційно-вольового компонента ми діагностували за допомогою: методики САН та методики дослідження вольової організації особистості А. Хохлова. Встановлено, що процес професійного самовизначення, сама ситуація необхідності прийняття відповідального рішення вибору майбутньої професії у старшокласників викликає не високі показники рівня активності, настрої коливається від середнього до низького рівня, самопочуття є не дуже добрим.

Результати методики Хохлова показали, що 10,5% - це старшокласники що мають високий рівень вольової організації особистості; 38,5% - учні у яких вольові якості на середньому рівні розвитку, а у 51% старшокласників вольові якості знаходяться на низькому рівні, вони не готові до подолання труднощів у вирішенні проблеми професійного самовизначення.

Висновок

Важливою передумовою успішного професійного самовизначення є особистісна готовність. Ми запропонували структуру готовності до професійного самовизначення, яка складається із трьох основних компонентів: когнітивного, мотиваційного та емоційно-вольового. Дослідження показало, що рівень готовності до професійного самовизначення є середнім, що дає нам підстави стверджувати про необхідність розробки системи профінформаційних заходів, спрямованих на допомогу старшокласникам у професійному самовизначенні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ашаренкова Н.Г. Творче мислення: його особливості і засоби розвитку (на прикладі підвищення кваліфікації спеціалістів) / Н.Г. Ашаренкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://newacropolis.org.ua/ru/node/12278>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
2. Головаха Е.И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи / Е. И. Головаха – К. : Наук. думка, 1988. – 142 с.
3. Закатнов Д.О. Технології активізації професійного самовизначення старшокласників / Д.О. Закатнов – Тернопіль : 2001. – 99 с. (Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету).
4. Кавуненко Н.В. визначення змісту та структури особистісної готовності до професійної діяльності/ Н.В. Кавуненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://mp2.umo.edu.ua/wpcontent/uploads/2012/04/%D0%9A%D0%B0%D0%B2%D1%83%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
5. Климов Е. А. Как выбирать профессию / Е. А. Климов – М.: Просвещение, 1990. –159с
6. Мачуська І.М. Дослідження рівня готовності до професійного самовизначення в учнів старшого шкільного віку/ І.М. Мачуська/Збірник наукових праць. – 2012. №16. С. 18-21.
7. Чорна І.М. Формування психологічної готовності майбутнього вчителя до профорієнтаційної роботи у школі: дисертація канд. психол. наук: 19.00.07 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. — К., 2003. — 349с.

Поважна І.

Науковий керівник – доц. Сіткар В.І.

ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО МАТЕРИНСТВА У СТУДЕНСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність дослідження. Тема материнства все частіше привертає увагу дослідників різних наукових сфер: психології, медицини, фізіології, соціології, історії, культурології, етнології тощо. Сьогодні спостерігається зростання феноменів порушеного материнства: відмова від вагітності та вигодовування, відмова від дитини, аборти, жорстоке поводження з дитиною тощо, які є складовими різних виявів інфантициду. Саме тому вивчення чинників та механізмів формування психологічної готовності до материнства є досить важливою й невирішеною проблемою в сучасній психології. Соматичне та психічне здоров'я людини значною мірою залежить від правильно пройдених ранніх етапів розвитку особистості.

Актуальність теми зумовила **мету** дослідження, а саме: дослідити особливості ставлення до материнства у дівчат-студенток. Відповідно до мети роботи поставлені наступні **завдання**: 1) на основі аналізу наукових джерел вивчити стан дослідження проблеми материнства у психологічній науці; 2) проаналізувати особливості психологічної готовності до материнства у дівчат юнацького віку; 3) підібрати та обґрунтувати комплекс адекватних методик, спрямованих на вивчення ставлення до материнства; 4) експериментально дослідити особливості ставлення до материнства та рівень особистісної зрілості у студентської молоді; 5) здійснити кореляційний аналіз двох змінних – батьківських установок та особистісної зрілості;

Висвітлення проблеми. Феномен материнства вивчають як складне біопсихосоціальне явище, тобто результат взаємодії багатьох факторів: генетичних, біологічних, впливу родинного та соціального середовищ. Материнство – це складний психосоціальний феномен, який має фізіологічні механізми, еволюційну історію, культурні та індивідуальні особливості. Воно не забезпечується повністю вродженими механізмами: материнське ставлення містить у собі біологічне прагнення до материнства, перетворене інтеріоризованими соціальними нормами [2].

Аналіз теоретичних джерел з проблеми дослідження показав, що інтерес до становлення материнської сфери проявляли багато дослідників, зокрема, І. Братусь, Т. Говорун, О. Ісеніна, О.Кізь, О.Кікінежді, В. Кравець, Р. Овчарова, Ю. Шмурак, Г. Філіппова, О.Тіунова, С.Мещерякова та ін. На сьогодні єдиного визначення поняття «материнства» немає. В сексологічному словнику материнство визначається як функція жіночого організму, спрямована на продовження людського роду, яка включає біологічні (виношування, народження і вигодовування немовляти) і соціальні (виховання дитини) аспекти [3].

Сенситивним періодом для формування латентного материнства (установка з'являється до народження дитини) є юнацький вік. Цей період характеризується становленням ціннісної сфери, зорієнтованістю особистості на майбутнє, прагненням до життєвого самовизначення, встановленням інтимно-особистісних стосунків із протилежною статтю. Слід наголосити, що перехід від юності до ранньої дорослості супроводжується віковою кризою [1]. Стан психологічної нестабільності розгортається на фоні знецінення навчання, а особливо в гострих випадках – втратою сенсу життя. Саме у цей період особистість схильна до краху ідеалів, загострення нігілізму, апатії, зміни системи цінностей. У такій ситуації важливо спрямувати зусилля молодих дівчат на утворення узгодженої установки щодо майбутнього реального материнства. Усвідомлення її робить студенток-юнок здатними впливати на своє майбутнє, ефективно розвиватись та позитивно переживати майбутню материнську роль.

Формування готовності до материнства в юнацькому віці – це проблема, яка на сьогодні є ще мало дослідженою як у вітчизняному, так і зарубіжному наукових просторах. Проте, завдяки особливій актуальності цієї проблеми, дослідження у цій сфері проводять фахівці різних напрямків.

Аналіз сучасних наукових джерел дозволяє констатувати, що багатьма дослідниками (Ю. Прокопенко, І. Катковою, Л. Камсюк, І. Альоновою, О. Лебединською, Г. Філіповою та ін.) розглядаються соціальні фактори, що впливають на материнство в юнацькому віці. Деякими науковцями, серед яких Г. Філіпова, Ю. Прокопенко, І. Каткова, відмічається скорочення віку початку статевого дозрівання, прискорення темпів росту та фізичного розвитку. Але при цьому дівчина ще ні психологічно, ні соціально не є готовою до статевого життя. Такі наслідки не можуть не позначитися негативно на подальшому розвитку материнської сфери. Ранній початок статевого життя шкідливо впливає на зростаючий організм.

Крім того, огляд психологічної літератури показав, що для діагностики ставлення до материнства та особистісної зрілості у дівчат застосовуються різні методики. Здійснивши їх аналіз, для нашого дослідження обрано наступні: опитувальник батьківського ставлення (ОРО) В. Століна та А. Варги, методика PARI Е.С.Шеффера і Р.К.Белла, тест-опитувальник особистісної зрілості Ю. Гільбуха та розроблено анкету для збору інформації, про особливості та зміст уявлень студенток про материнство, визначення емоційно-ціннісного ставлення дівчат до материнства тощо.

Дослідження проводилось на базі ТНПУ імені Володимира Гнатюка з студентами І-го та V-го курсів денної і заочної форми навчання. Всього у дослідженні брали участь 86 дівчат, віком 17-22 років.

За результатами анкетування значна кількість студенток, 57 респондентів (66%), задумувалися над тим, що скоро можуть стати матір'ю. Думки про материнство у 63 опитуваних (73%) були позитивні, у 19 (22%) – нейтральні, у 4 (5%) – негативні. При цьому

діти у досліджуваних викликають такі почуття як любов (37%), страх (2%), любов і бажання захистити (51%), а також роздратування, страх, любов, бажання захистити - 10% дівчат. 69 дівчат (80%) вважають, що материнство дає можливість реалізуватися жінці у професійній сфері, 14 (16%) - так не вважають, і 3 респондентки (4%) ще не визначилися. До того ж виявлено, що 99% досліджуваних вважають материнство життєвою цінністю. Якщо вести мову про те, звідки студентки отримують інформацію про материнство, то за результатами анкети виявлено наступне: сім'я – 22%, ЗМІ – 24%, спеціальна література – 22%, друзі – 6%, декілька джерел – 20%, а також інше (психолог, сестра, Інтернет) – 6%. В запитанні «З ким же ж обговорюють опитувані тему материнства?» виявлено, що (43%) – із друзями; 22% - з коханою людиною; 8% - із мамою, 6% - іншими (сестра, подруга тощо) Аналіз результатів дослідження ставлення до материнства за опитувальником батьківського ставлення (ОРО) В. Століна і А. Варги показав, що за шкалою „**Емоційне прийняття**” - 93% першокурсників та 100% п'ятикурсників мають високий рівень і лише 7% дівчат першого курсу - середній рівень. За шкалою „**Кооперація**”, виявлено такі результати: *високий рівень* - 72% (I курс), 77% (V курс), *середній рівень* - 28% (I курс), 33% (V курс), що свідчить про те, що студентки як I-го, так і V-го курсу орієнтовані на дружні стосунки із своєю дитиною, приймаючи її такою, якою вона є. Крім того, вони прагнуть проводити багато часу із дитиною та схвалюють її інтереси та плани. *Низького рівня* - не виявлено.

Аналіз шкали „**Симбіоз**”, дозволяє констатувати, що дівчата I-го курсу (30%) більше орієнтовані на те, щоб задовольняти всі потреби дитини, захистити від неприємностей та заохочувати не самостійність ніж студентки V-го курсу, яких виявлено лише (14%). Решта респонденток обох курсів відповідно 70% (I курс) та 86% (V курс) спрямовані на те, щоб задовольняти потреби дитини, але з розумінням, що дитині потрібно надавати самостійність та автономність.

За шкалою „**Контроль**” - 12% дівчат I-го курсу і 5% - V-го курсу орієнтовані на авторитарний стиль спілкування, контроль за поведінкою дитини, та повний послух її. Проте, 88% студенток I-го курсу та 53% V-го схильні контролювати дитину, але і при цьому враховувати її інтереси, індивідуальні особливості, звички, думки. До того ж, 42% дівчат V-го курсу налаштовані надавати дитині повну самостійність, враховувати почуття і думки дитини.

У всіх студенток обох курсів за шкалою „**Маленький невдаха**” виявлено низький рівень. Це означає, що вони підтримують здібності, інтереси, думки дитини і вірять у її майбутнє.

За іншою методикою PARI Е.С.Шеффера і Р.К.Белла отримано такі результати: шкала „**Оптимальний емоційний контакт**” дівчата як I-го так і V-го курсу орієнтовані на оптимальний емоційний контакт, дружні стосунки та позитивне ставлення до дитини. За шкалою „**Надлишкова емоційна дистанція з дитиною**” виявлено, що у студенток I-го курсу - 100% і V-го курсу - 95% спрямованість на помірні емоційні стосунки з майбутньою дитиною, проте лише 5% дівчат V-го курсу налаштовані на низький емоційний контакт. Аналізуючи шкалу „**Надлишкова концентрація на дитині**”, виявлено, що 100% студенток обох курсів орієнтовані на часткову авторитарність, прагнення прискорити розвиток дитини, надмірне втручання у її світ.

У даній статті висвітлено також результати, щодо дослідження особистісної зрілості студенток за тестом-опитувальником особистісної зрілості Ю. Гільбуха. Порівняльна характеристика респонденток I і V курсів свідчить, що у цілому зростає кількість досліджуваних із високим рівнем особистісної зрілості (9%) на V-му курсі ніж на I-му. Проте, на V-му курсі у 47% дівчат виявлено задовільний рівень, що на 23% менше ніж на I-му (70%). До того ж, незадовільний рівень на I-му курсі виявлено у 30% студенток, а на V-му курсі – цей показник на 14% більший і становить 44%. Таку цифрову відмінність між рівнями особистісної зрілості серед I-го і V-го курсів можна пояснити тим, що особистісна зрілість залежить не тільки від віку досліджуваних, але й від умов в яких вони росли та виховувалися.

Здійснивши кореляційний аналіз даних за методикою PARI Е. Шеффера і Р. Белла та тестом-опитувальником особистісної зрілості Ю. Гільбуха, виявлено наявні зв'язки між показниками батьківських установок та рівнем особистісної зрілості студентів (див табл. 1).

Таблиця кореляційного зв'язку між показниками батьківських установок та рівнем особистісної зрілості

	Оптимальний емоційний контакт	Надлишкова емоційна дистанція з дитиною	Надлишкова концентрація на дитині	Особистісна зрілість
Оптимальний емоційний контакт	1			
Надлишкова емоційна дистанція з дитиною	-0,05732	1		
Надлишкова концентрація на дитині	0,287766	0,363686	1	
Особистісна зрілість	0,517883	-0,42237	-0,04753	1

Згідно з отриманими даними, виявлено, що існує позитивний зв'язок між шкалою оптимальний емоційний контакт та особистісною зрілістю, він становить приблизно 0,52 і свідчить про те, що чим вищий рівень особистісної зрілості, тим більший емоційний контакт із дитиною. Також прослідковується негативний зв'язок між особистісною зрілістю та надлишковою емоційною дистанцією з дитиною (-0,42). Це вказує на те, що чим вища особистісна зрілість, тим менша емоційна дистанція з дитиною. Отримані дані можна пояснити тим, що коли людина особистісно зріла, тоді вона відповідально і позитивно ставиться до виконання материнських функцій, прагне до партнерських, дружніх стосунків із дитиною, зорієнтована на повне прийняття, зацікавлена у її особистісному розвитку та заохочує активність і самостійність дитини.

Отже проведене нами дослідження дозволяє зробити наступні **висновки**. Материнське ставлення не виникає саме по собі після народження дитини, а проходить довгий шлях становлення та має тонкі механізми регуляції, свої сензитивні періоди та спонуки. Тому, до народження дитини дівчина повинна набути певних знань, сформувати установку, систему ставлень та якостей, які у сукупності формують рівень її готовності (високий, середній, низький) до материнства. Вважається, що суспільними інститутами, в руслі яких традиційно формується материнство та готовність до нього, є соціальне середовище та родина, але порушення сімейних стосунків, як правило стає наслідком виникнення девіантного материнства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Особистісні кризи студентського віку: Зб. наук. ст. / за ред. Т.М.Титаренко – Луцьк: "Вежа" Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, 2001. – 112 с.
2. Проскурняк О.П. Чинники та етапи становлення материнства / О.П. Проскурняк // Практична психологія та соціальна робота. - 2007. - №3. – С. 13-16.
3. Словарь сексуальный [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://psylist.net/slo/?kat=3>.

Катуш О.

Науковий керівник – доц. Андрійчук І.П.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Актуальність теми. Розвиток України та її суспільної свідомості сьогодні на пряму залежить від вмотивованих особистісно-зрілих фахівців своєї справи, одним із чинників становлення яких є освітньо-виховний процес вищих навчальних закладів. Особливу роль у трансформаціях в усіх сферах життєдіяльності українського суспільства відіграють психологи, пріоритетним завданням у формуванні яких має бути активізація їх суб'єктної позиції, яка передбачає вмотивованість та здатність до саморозвитку. Саме тому все більшу увагу як зарубіжних, так і вітчизняних науковців привертає проблема професійної мотивації як міри розвитку суб'єктності майбутніх психологів.

Аналіз літератури. Опираючись на уже існуючі наукові здобутки, слід розпочати з того, що вперше слово «мотивація» вжив А. Шопенгауер у статті «Чотири принципи достатньої